

Advies bij de conceptnota sociaal-cultureel volwassenenwerk

1. Situering

De beleidsbrief Cultuur 2015-2016 kondigde in de lijn van het Regeerakkoord 2014-2019 en de beleidsnota Cultuur 2014-2019 de opstart van een beleidstraject aan voor de uitbouw van een nieuw instrumentarium voor het sociaal-culturele werkveld.

Inmiddels werd een traject afgelegd waarbij via focusgroepen, een expertentafel, interviews met stakeholders en een stuurgroep input werd verzameld. Dit alles resulteerde in de voorliggende conceptnota die de basis vormt voor het legistieke werk.

Het eerste luik van de conceptnota bestaat uit een landschapstekening waarin het huidige veld beschreven wordt. Vervolgens worden een aantal maatschappelijke ontwikkelingsgebieden vertaald naar zes transitiegebieden voor het sociaal-cultureel werk.

In een tweede luik wordt dieper ingegaan op het uitgangspunt en doel van een nieuw decreet. Dit wordt vormgegeven aan de hand van 10 bouwstenen die een kader scheppen voor het toekomstig decreet.

2. Advies Sectorraad Sociaal-Cultureel Werk

2.1. Algemene opmerkingen

Inhoudelijke uitwerking

De Sectorraad Sociaal-Cultureel Werk merkt op dat inhoudelijke motivering in de conceptnota ontbreekt. Het inhoudelijk debat werd vooral in de voorbereidende fase (expertentafels en focusgroepen) gevoerd, maar niet verder meegenomen in de conceptnota. Er is onvoldoende aandacht voor de eigenheid van de sector (vb. de functies, methodiek en werkvormen). De sectorraad acht het noodzakelijk de eigenheid te benoemen om de visie om te zetten in een operationeel kader.

De Sectorraad Sociaal-Cultureel Werk merkt op dat het inhoudelijk proces uit de voorbereidende fase ontbreekt in de conceptnota. De conceptnota mist daardoor fijngevoeligheid. De sectorraad ervaart dit als een lacune; de inhoudelijke motivering voor de gemaakte keuzes gaat zo verloren.

Continuïteit en dynamiek

De Sectorraad Sociaal-Cultureel Werk staat positief tegenover de algemene analyse en de basisuitgangspunten van de conceptnota. De maatschappelijke context (micro, meso, macro) is in volle ontwikkeling en de uitdagingen binnen onze samenleving zijn groot. Van oudsher maakt de sector van het sociaal-cultureel volwassenenwerk analyses van die context en zoekt ze samen met vrijwilligers, leden, deelnemers,... naar antwoorden op de uitdagingen. Via dit bijgestelde kader, wil de minister de sector hierop appelleren en de maatschappelijke opdracht van de sector scherp stellen.

De minister presenteert deze conceptnota niet als een tabula rasa. Hij wil wat goed is behouden en enkele constructieve bijsturingen doen. De Sectorraad Sociaal-Cultureel Werk is toch enigszins bezorgd over dit evenwicht tussen continuïteit en dynamiek. De ingrepen die voorgesteld worden ogen op het eerste zicht bescheiden, maar hun gecombineerde effecten op de volledige sector zouden wel eens snel en groot kunnen zijn. Het loslaten van de werksoorten, het denken in functies, het nieuwe beoordelingssysteem, de versnelde in- en uitstroom... dit alles kan in één of twee beleidscycli het landschap van de organisaties en hun manier van handelen zeer grondig doen wijzigen. De impact van dit nieuwe decreet is met andere woorden niet zo makkelijk in te schatten, noch op de individuele organisaties, noch op het landschap in zijn geheel.

Vanuit deze bekommernis vindt de sectorraad de tijdsdruk die nu opgelegd wordt aan het tot stand komen van het nieuwe decreet een aandachtspunt. Misschien kunnen de effecten van de voorgestelde ingrepen best eerst grondiger in kaart gebracht worden? Ook de tijdsdruk bij dit advies heeft nadelen. De intentie om nog voor het zomerreces een voorontwerp van decreet klaar te hebben, wijst op een grote gejaagdheid. Daardoor kan de raad momenteel enkel reageren op wat voorligt maar is er geen ruimte om concrete aanbevelingen bij afzonderlijke elementen van het advies uit te werken.

<p>De Sectorraad Sociaal-Cultureel Werk staat positief tegenover de algemene analyse en de basisuitgangspunten van de conceptnota. Toch is de sectorraad bezorgd over het evenwicht tussen continuïteit en dynamiek. De ingrepen die voorgesteld worden ogen op het eerste zicht bescheiden, maar kunnen een grote impact hebben op de sector. De Sectorraad Sociaal-Cultureel Werk vraagt om de nodige tijd te nemen om de effecten van de voorgestelde ingrepen in kaart te brengen.</p>

Openheid versus kaders

Sociaal-culturele organisaties krijgen voortaan meer vrijheid om de eigen werking vorm te geven, o.a. door het loslaten van de werksoorten en het inzetten op functiegericht werken. Deze grote openheid kan volgens de sectorraad enkel werken wanneer ze ondersteund wordt door zeer duidelijke inhoudelijke en financiële beoordelingskaders. De conceptnota geeft hierover weinig duidelijkheid. Er is nog een te grote vaagheid omtrent de inhoudelijke criteria, het beoordelingssysteem en de concrete werking van de beoordelingscommissies. Ook het financieel kader wordt onvoldoende geschetst: hoe wil men tot slagkrachtige en inhoudelijk sterke organisaties komen, zoals beoogd in de conceptnota?

De vingeroefeningen rond procedures en kaders in de conceptnota zijn onvolkomen en houden onvoldoende rekening met de realiteit waarin organisaties en overheid opereren. Ook de vertaling naar een financieel kader ontbreekt. We gaan hier bij het overlopen van enkele bouwstenen wat dieper op in, maar dringen erop aan dat er ernstig wordt nagedacht en overlegd over de (al dan niet gewenste) impact en doelmatigheid ervan.

De Sectorraad Sociaal-Cultureel Werk gelooft in een hertekening van het veld, maar wijst op de nood aan referentiekaders bij de beoordeling. Er is nood aan een werkbaar kader met heldere kapstokken voor de diversiteit van het sociaal-cultureel volwassenenwerk. Eens dat kader duidelijk, wil de sectorraad graag de sterkte van de conceptnota nl. voldoende ruimte voor de sector om te ontwikkelen, behouden zien.

De Sectorraad Sociaal-Cultureel Werk vraagt met aandrang om werk te maken van duidelijke en toepasbare operationele en financiële kaders. Zonder deze essentiële kaders is de impact en doelmatigheid van de uitgangspunten niet duidelijk.

Integratierol

De conceptnota formuleert drie belangrijke maatschappelijke rollen van sociaal-culturele organisaties; (1) een integratierol, (2) een kritische rol en een (3) laboratoriumrol. De integratierol wordt als volgt omschreven:

“Ze integreren mensen in de samenleving (integratierol); ze spelen een rol bij het inleiden in en het doorgeven, het bewaren, het voortdurend scheppen van cultuur in de brede zin van dat woord en geven daarmee ook vorm en betekenis aan het publieke.”

De Sectorraad Sociaal-Cultureel Werk staat positief tegenover de omschrijving van de integratierol, maar plaatst vraagtekens bij de keuze van de term. Integratie krijgt, afhankelijk van de context, verschillende betekenissen of connotaties. De term kan verkeerdelijk geconnecteerd worden aan een wij-zij-denken, wat tegen de geest van het sociaal-cultureel werk ingaat. De sectorraad vraagt om op zoek te gaan naar een nieuwe term om de ‘integratierol’ te vervangen, met een duidelijke link naar de betekenis zoals omschreven in de conceptnota.

De Sectorraad Sociaal-Cultureel Werk staat positief tegenover de omschrijving van de integratierol maar vraagt om - in overleg met de sector - de term te herformuleren omwille van de negatieve connotatie.

Erkenning van het participatiedenken en superdiversiteit

Superdiversiteit wordt terecht aangeraakt bij de transitiegebieden en het doel van het decreet. Verder in de conceptnota komt superdiversiteit echter niet meer expliciet aan bod. De Sectorraad Sociaal-Cultureel Werk vraagt om superdiversiteit een volwaardige plaats te geven binnen het uit te tekenen decreet.

De Sectorraad Sociaal-Cultureel Werk merkt ook op dat het belang van kansengroepen en participatie onvoldoende structureel wordt ingebed in het beleidskader. Eén van de uitgangspunten en doelstellingen van het nieuwe decreet is een versterkte integratie van het participatiedenken. De sectorraad is teleurgesteld dat dit verder in de conceptnota geen volwaardige plaats en erkenning krijgt.

De sectorraad verwijst naar de ‘toeleidings- of voorportaalfunctie¹’. Deze term erkent expliciet organisaties die categoriaal werken met kansengroepen. Dergelijke organisaties worden gewaardeerd voor hun toeleidingsrol, maar niet als dusdanig erkend en betoelaagd. Het bereiken van maatschappelijk kwetsbare doelgroepen vraagt een specifieke aanpak en een andere manier van

¹ FOV (2015). *Context en Richtingaanwijzers* (p.9-10)
Advies bij de conceptnota sociaal-cultureel volwassenenwerk
17 mei 2016

omgaan met de functies. Daarom vraagt de sectorraad om deze toelidingsfunctie expliciet te benoemen en te erkennen.

De Sectorraad Sociaal-Cultureel Werk vraagt om de versterkte integratie van het participatiedenken en superdiversiteit expliciet in te bouwen in het decreet. Ook de specificiteit van het werken met kansengroepen dient erkend te worden. De sectorraad ziet hiertoe twee mogelijkheden: de toelidingsfunctie kan als functie worden benoemd en toegevoegd of er kan bij de beoordeling op het einde van het traject extra aandacht aan worden besteed.

Internationaal cultuurbeleid

De Sectorraad Sociaal-Cultureel Werk betreurt dat een internationaal luik ontbreekt. In zijn advies van 29 maart 2013 wees de sectorraad reeds op de rol van het sociaal-cultureel werk in het Vlaams internationaal cultuurbeleid. De SARC vraagt daarin onder meer aandacht voor de specifieke context van sociaal-cultureel werk in internationaal perspectief en ondersteuning voor internationale netwerken. Ook in zijn memorandum 2014-2019² en het advies van 28 mei 2014 over de culturele belangen van de Vlaamse Gemeenschap vroeg de sectorraad erkenning voor de internationale dimensie van sociaal-cultureel werk. De huidige ondersteuning voor internationale initiatieven moet worden uitgebreid. Bovendien is het noodzakelijk om relevante internationale ontwikkelingen van nabij op te volgen en de sector tijdig te informeren.

De Sectorraad Sociaal-Cultureel Werk vraagt met aandrang om een internationaal luik toe te voegen aan het nieuwe beleidskader zodat organisaties de internationale dimensie van hun werking in beeld kunnen brengen. Door de internationale dimensie van organisaties een plaats te geven in het beoordelingskader, kan de internationale werking erkend en gewaardeerd worden. De sectorraad verwijst in dit kader naar eerdere adviezen die de noden en specifieke context van de sociaal-culturele sector schetsen.

2.2. Advies bij de bouwstenen

In wat volgt gaat de Sectorraad Sociaal-Cultureel Werk dieper in op een aantal bouwstenen van het nieuwe beleidskader.

Werkingssterrein

Het nieuwe decreet sociaal-cultureel volwassenenwerk zal op twee schalen opereren; Vlaams en regionaal. Regionale volkshogescholen blijven behouden in het decreet, andere facetten van het regionaal cultuurbeleid zullen vervat worden in een nog te ontwikkelen aparte decretale regelgeving.

De Sectorraad Sociaal-Cultureel Werk kijkt uit naar de uitwerking van een regionaal cultuurdecreet en wijst op het belang van goede interferenties met het decreet sociaal-cultureel volwassenenwerk. Daarbij moet voldoende aandacht gaan naar de op te vangen hiaten en de synergie met het nieuwe decreet sociaal-cultureel volwassenenwerk.

De Sectorraad Sociaal-Cultureel Werk vraagt om bij de uitwerking van een regionaal cultuurdecreet en het decreet sociaal-cultureel volwassenenwerk goede interferenties in te bouwen.

² SARC (2014). *Memorandum 2014-2019* (p.43)

Organisatievorm

De Sectorraad Sociaal-Cultureel Werk is tevreden met de flexibiliteit inzake organisatievorm. Het nieuwe beleidskader laat de verplichte vzw-vorm los en hanteert voortaan de term 'rechtspersoon met een niet-commercieel karakter'. Dit sluit volgens de sectorraad aan bij de realiteit in het veld en opent ook mogelijkheden voor nieuwe instroom. Bovendien opent het deuren in het kader van de aanvullende financiering zoals bijvoorbeeld tax shelter en crowdfunding.

De Sectorraad Sociaal-Cultureel Werk adviseert positief over de flexibilisering van de juridische structuur van organisaties.

Vlottere in- en uitstroom

De conceptnota tekent een kader uit voor talentvolle beloften. Deze organisaties kunnen ondersteuning krijgen om hun laboratoriumrol te ontwikkelen of om door te groeien naar een organisatie op Vlaams niveau.

De Sectorraad Sociaal-Cultureel Werk adviseert positief over de ontwikkeling van een algemene opstapregeling. Het financieel kader is echter te vaag. Het moet duidelijk zijn hoe deze beloftenregeling en de reguliere subsidiëring gefinancierd zullen worden.

De Sectorraad Sociaal-Cultureel Werk steunt het streven naar een vlottere uitstroom. De voorliggende beleids- en beoordelingscyclus lijkt in de praktijk echter niet werkbaar. De gehanteerde termijnen laten een echt remediëringstraject niet toe. Bovendien is het cruciaal om de visitatie op een strategisch goed moment in te plannen. Deze visitatie dient de werking grondig in kaart te brengen en mag zich niet beperken tot een beoordelingsgesprek o.b.v. de ingediende documenten (beleidsplan en voortgangsrapport).

De Sectorraad Sociaal-Cultureel Werk vraagt met aandrang om een werkbare beleids- en beoordelingscyclus op te stellen. De termijnen dienen realistisch en relevant te zijn voor de administratie en voor de betrokken organisaties. In overleg met de sector moet gezocht worden naar een minimale administratieve last en een grondige visitatie op een strategisch goed gekozen moment.

Beleids- en beoordelingscyclus

Het voorgestelde beoordelingskader is blijkbaar geïnspireerd door het nieuwe Kunstendecreet: flexibele beoordelingscommissies samengesteld op basis van de gekozen functies, het toekennen van een score, het hanteren van een subsidieladder met trappen, etc. De sectorraad vraagt zich af of het goed is om deze mechanismen zonder meer te transponeren naar de sector van het sociaal-cultureel werk. In het Kunstendecreet is - door de aard van de materie - een ruime mate van vernieuwing van het landschap een noodzakelijkheid bij de start van elke beleidsperiode. Met dat doel is het organiseren van een zekere concurrentie tussen organisaties en van een ruime mate van mobiliteit binnen de kunstensector nodig. Het beoordelingskader in de kunsten ondersteunt deze doelen. Dit beoordelingskader heeft belangrijke gevolgen wat het gedrag van organisaties betreft. Zij conformeren zich aan de geanticiperde verwachtingen van hun beoordelingscommissies en proberen op dat vlak te excelleren. Externe communicatie en profilering worden zeer belangrijk. Samenwerkingen worden sterk afgewogen aan het effect daarvan op de eigen ranking. De sectorraad vraagt zich af of deze effecten wenselijk zijn in het sociaal-cultureel werk. De finaliteiten daarvan zijn ons inziens minder homogeen dan deze in de kunsten (een vergelijking van de diverse functies in beide decreten kan deze

gedachtegang ondersteunen). Een sterk conformerende instelling van de organisaties op het terrein is mogelijks in tegenspraak met de maatschappelijke opdracht van deze sector.

De Sectorraad Sociaal-Cultureel Werk vraagt om voldoende oog te hebben voor de eigenheid van de sector. Het is niet opportuun om het beoordelingssysteem uit het Kunstendecreet zonder meer toe te passen op de sociaal-culturele sector.

Samenwerking ondersteunen

Het nieuwe beleidskader wil samenwerking stimuleren maar beschouwt dit als een intrinsieke keuze van de organisaties. Samenwerking wordt niet als doel op zich beschouwd, maar is enkel nuttig indien het voor de partners een reële meerwaarde in zich draagt. Het criterium 'samenwerking en netwerkvorming' wordt daarom niet langer opgenomen.

De Sectorraad Sociaal-Cultureel Werk steunt dit uitgangspunt maar benadrukt het potentieel van samenwerking met partners binnen en buiten de sector. Bij de behandeling van dossiers is het belangrijk om voldoende openheid te bewaren wat de samenstelling betreft. Zo moet samenwerking binnen en buiten de grenzen van het sociaal volwassenenwerk mogelijk zijn. Daarnaast moet ook de mogelijkheid tot samenwerking met niet-erkende initiatieven onderzocht worden. Dit laat een diversiteit aan structurele en ad hoc initiatieven toe. Dit sluit volgens de sectorraad aan bij de ontwikkelingen op het terrein: hybride samenwerkingsverbanden, netwerken, adoptie van initiatieven, etc.

De Sectorraad Sociaal-Cultureel Werk vraagt om voldoende openheid te bewaren op het gebied van de samenstelling van samenwerkingsverbanden. In overleg met de sector moeten de ontwikkelingen op het terrein opgevolgd worden. De mogelijkheden naar vertaling in een decretaal kader moeten worden onderzocht.

Link met het Participatiedecreet

De initiatieven "praktijkgerichte laagdrempelige educatie voor kansengroepen" worden uit het Participatiedecreet gelicht en opgenomen in het nieuwe decreet sociaal-cultureel volwassenenwerk. De ondersteuning van de sportvereniging binnen deze maatregel krijgt plaats in het sportbeleid.

De Sectorraad Sociaal-Cultureel Werk gaat akkoord met deze overheveling. De sectorraad is verheugd dat er niet de volledige integratie van het Participatiedecreet wordt beoogd. Een tweesporenbeleid blijft essentieel om specifieke initiatieven te laten gedijen en ontwikkelen.

Sectorraad Sociaal-Cultureel Werk adviseert positief over de opname van praktijkgerichte laagdrempelige educatie voor kansengroepen in het nieuwe decreet. Een flankerend participatiebeleid blijft volgens de sectorraad noodzakelijk.

Samenvattend

De Sectorraad Sociaal-Cultureel Werk merkt op dat het inhoudelijk proces uit de voorbereidende fase ontbreekt in de conceptnota. De conceptnota mist daardoor fijngevoeligheid. De sectorraad ervaart dit als een lacune; de inhoudelijke motivering voor de gemaakte keuzes gaat zo verloren.

De Sectorraad Sociaal-Cultureel Werk staat positief tegenover de algemene analyses en basisuitgangspunten van de conceptnota. De conceptnota schept een maatschappelijk relevant verhaal dat draagvlak in de sector geniet. Ondanks deze goede basis, plaatst de sectorraad ernstige kanttekeningen bij de operationele uitwerking. Er is onvoldoende aandacht voor de mogelijke impact van de (combinatie van) individuele uitgangspunten. De Sectorraad Sociaal-Cultureel Werk vraagt om de nodige tijd te nemen om de effecten van de voorgestelde ingrepen in kaart te brengen. Op die manier kan ook het noodzakelijke evenwicht tussen dynamiek en continuïteit bewaard worden.

De Sectorraad Sociaal-Cultureel wijst bovendien op de nood aan referentiekaders bij de beoordeling. Er is nood aan een werkbaar kader met heldere kapstokken voor de diversiteit van het sociaal-cultureel volwassenenwerk. De Sectorraad Sociaal-Cultureel Werk vraagt met aandrang om werk te maken van duidelijke en toepasbare operationele en financiële kaders.

De sectorraad vraagt ook extra aandacht voor een aantal elementen:

- herformulering van de integratierol
- erkenning van superdiversiteit en het participatiedenken via de toeleidingsfunctie
- toevoeging van een internationaal luik
- interferenties tussen het regionaal cultuurdecreet en het decreet SCvW
- een werkbare beleids- en beoordelingscyclus
- openheid voor diverse samenwerkingsverbanden

Namens de Sectorraad Sociaal-Cultureel Werk voor Jeugd en Volwassenen,

Frie De Greef, *voorzitter*

Dirk Verbist, *ondervoorzitter*

Liesbeth Lemiere, *secretaris*